

Ajuts d'Emergència Social d'infants de 0-16 anys en situació de pobresa

Una mesura per pal·liar la situació de vulnerabilitat d'infants i adolescents a la ciutat de Barcelona

Nom del programa
Fons Extraordinari d'Ajuts d'Emergència Social d'Infants de 0-16 anys

Programa impulsat per
l'Ajuntament de Barcelona

Àmbit
Afers socials i desigualtat

Tipus d'avaluació
Implementació

Objectiu
Conèixer l'evolució de l'ajut i la seva cobertura sobre la població objectiu així com detectar bones pràctiques i àrees de millora

Període d'anàlisi
2017 - 2018

Avaluació encarregada per
l'Institut Municipal de Drets Socials de l'Ajuntament de Barcelona

Avaluació realitzada per
Ivàlua

Analistes
Jaume Blasco (col·laborador extern) i Federico Todeschini

L'Ajuntament de Barcelona va aprovar el desembre de 2014 la creació d'un fons d'ajut d'emergència social per a infants en situació de pobresa. Aquests ajuts tenien com a objectiu pal·liar les situacions de vulnerabilitat d'infants i adolescents en situació de necessitat, de manera que la seva situació familiar no comportés impediments per a cobrir necessitats bàsiques imprescindibles en matèria d'alimentació, higiene i material escolar.

La taxa de risc de pobresa infantil a Barcelona és elevada

L'any 2015, hi havia a la ciutat de Barcelona un 30,9% d'infants i adolescents fins als 16 anys en risc de pobresa i un 14,2% en risc de pobresa severa.

L'Ajut d'Emergència Social ha permès que la intensitat de la pobresa s'hagi reduït per a tots els beneficiaris

Per als perceptors de l'ajut, la convocatòria de l'any 2017 va reduir la bretxa de pobresa infantil en un 10,5%, la de pobresa severa un 24,6% i la de pobresa absoluta un 12,6%. L'any 2018, es va reduir la bretxa de pobresa dels beneficiaris en un 9,6%,

la bretxa de pobresa severa en un 22,2% i la bretxa de pobresa absoluta en un 11,2%.

La quantia de l'ajut cobreix bona part del cost de les necessitats bàsiques dels infants

La quantia de l'ajut aconsegueix cobrir entre el 37,8% i el 51,9% del cost de les necessitats bàsiques en el cas del primer fill (segons el sexe i l'edat), entre el 28,3 i el 38,9% en el cas del segon, i entre el 18,9% i el 26,0% en el cas dels tercers i posteriors.

L'ajut ha permès que la intensitat de la pobresa s'hagi reduït per a tots els beneficiaris

Problemàtica i intervenció

A Catalunya, la taxa de risc de pobresa infantil es troba entre les més altes de l'entorn europeu, amb un 28,5% d'infants i adolescents que viuen sota el llindar de risc de pobresa l'any 2017, això és, que habiten en llars amb ingressos inferiors al 60% de la mediana catalana.

La pobresa infantil a Barcelona

A la ciutat de Barcelona, l'any 2017 hi havia un 29,5% d'infants de fins a 17 anys en risc de pobresa, i un 5,4% en risc de pobresa severa. Si, a més, es té en compte la proporció d'infants i adolescents vivint en llars amb recursos insuficients per fer front a diverses despeses bàsiques, l'any 2017, a Barcelona, hi havia un 21,2% d'infants i adolescents de fins a 17 anys en situació de privació material i un 5,2% en privació material severa.

Concretament, un 34,4% dels infants i adolescents vivien en llars on no podien fer front a una despesa imprevista de 650€, un 29,6% en llars on no es podien permetre una setmana de vacances a l'any, un 17,6% en llars que s'havien endarrerit almenys un cop en el darrer any en pagaments relacionats amb l'habitatge, un 9,5% en llars que no es podien permetre mantenir l'habitatge a una temperatura adequada a l'hivern, i un 0,6% en llars on no es podien permetre un àpat de carn, pollastre o peix (o equivalent vegetarià) cada dos dies.

A la ciutat de Barcelona, l'any 2017, hi havia un 29,5% d'infants de fins a 17 anys en risc de pobresa, i un 5,4% en risc de pobresa severa

El Fons d'Ajut d'Emergència Social per a infants en situació de pobresa

L'Ajuntament de Barcelona va aprovar el desembre de 2014 un "pla de rescat social", que incloïa la creació d'un fons d'ajut d'emergència social per a infants en situació de pobresa. La finalitat del fons d'ajut era la de "pal·liar les situacions de vulnerabilitat d'infants i adolescents en situació de necessitat, de manera que la situació familiar no comporti impediments per a cobrir necessitats bàsiques imprescindibles en matèria d'alimentació, higiene i material escolar".

El fons es va concretar en una subvenció de 100 € mensuals per infant per a un període d'un any, instrumentada en una targeta moneder no nominativa utilitzable per a despeses en alimentació, material escolar, higiene i roba. Les targetes s'atorgaven per infant en risc d'exclusió, per la qual cosa una mateixa família podia acumular tantes targetes com fills menors a càrrec. La subvenció era complementària amb d'altres ajuts finalistes, com ara els ajuts menjador o la renda mínima d'inserció.

Malgrat la naturalesa ocasional d'aquests ajuts, motivada sobretot per la urgència generada per l'agreujament de la pobresa infantil ocasionada per la crisi econòmica, aquest fons ja s'ha convocat en quatre anys consecutius, els anys 2015, 2016, 2017 i 2018.

Avaluació i resultats

Per mesurar la pobresa infantil a Barcelona, aquesta avaluació ha incorporat una mesura de pobresa infantil absoluta, ha desenvolupat una major desagregació territorial dels indicadors, que ha permès estimar les taxes de pobresa pels grans barris de la ciutat i ha tingut en compte no només els indicadors de pobresa monetària sinó també altres indicadors de privació material.

Quina ha estat l'evolució de l'ajut?

Al llarg dels anys en què s'ha convocat l'ajut, aquest ha patit restriccions en les condicions d'accés i se n'ha reduït la quantia.

Si bé fins l'any 2016 la convocatòria estava oberta a persones que no fossin prèviament usuàries de Serveis Socials, tot i que calia que haguessin obtingut l'acreditació de la situació de fragilitat familiar als Serveis Socials, en la convocatòria de l'any 2017 i 2018, es va permetre l'accés només a usuaris de Serveis Socials i es van reduir les quanties, que es van limitar a un màxim de 900€ anuals per infant. En el sentit contrari, des de 2017 s'hi ha incorporat un ajut complementari de 100€ mensuals addicionals per a aquelles unitats familiars a les quals s'hagi assignat l'ajut d'urgència social a almenys un infant i que, a més, tinguin la condició de família monoparental.

El resultat d'aquests canvis ha estat: primer, una reducció del nombre de beneficiaris del 28,2% (dels 19.213 infants de 2016, als 17.515 de 2017 i els 13.800 de 2018). Segon, una disminució de la quantia mitjana de l'ajut del 22,4%, la qual, comptant-hi el complement per a les famílies monoparentals, ha passat dels 1.168,8€ de 2016, als 973,6€ de 2017 i els 907,1€ de 2018. Tercer, i com a resultat de la combinació de les dues reduccions anteriors, un decrement del 44,4% de la despesa executada: dels 22,5 milions d'€ de 2016 als 17,1 milions d'€ de 2017 i els 12,5 milions d'€ de 2018.

Quina és la cobertura de l'ajut?

L'ajut d'emergència social de 2017 i de 2018 ha donat cobertura a més d'un 20% dels infants en risc de pobresa de Barcelona, més d'un 35% dels infants en risc de pobresa severa i més d'un 20% dels infants en situació de pobresa absoluta de la ciutat.

No obstant això, l'eficiència de la focalització d'aquest ajut té encara marge de millora. L'any 2018 van restar aproximadament 20.000 infants en risc de pobresa severa a la ciutat sense rebre l'ajut, mentre que uns 2.500 infants en situació de pobresa no severa l'havien percebut.

Per altra banda, les taxes de cobertura de l'ajut d'urgència social al conjunt de Barcelona amaguen una enorme

variabilitat territorial, significativament associada a la renda del territori. A major mediana de renda del barri, menor és el percentatge d'infants en risc o situació de pobresa que perceben l'ajut.

Quin ha estat l'impacte de l'ajut?

Els ajuts d'emergència social han tingut un impacte molt limitat en reduir el nombre d'infants en risc de pobresa, i més important, en reduir el nombre d'infants en risc de pobresa severa.

Cap infant va passar del risc de pobresa a una situació lliure de pobresa gràcies a l'increment de renda que va significar l'ajut. Això es deu, en part, a què l'ajut s'enfoca en les famílies de renda més baixa (i, per tant, més allunyades dels llindars) i a què les quanties de l'ajut són massa petites per induir un salt de renda tan rellevant.

Tanmateix, la intensitat de la pobresa s'ha reduït per a tots els beneficiaris.

Per als perceptors de l'ajut, la convocatòria de l'any 2017 va reduir la bretxa de pobresa infantil en un 10,5%, la de pobresa severa un 24,6% i la de pobresa absoluta un 12,6%. Prenent com a referència el conjunt d'infants en risc de pobresa de Barcelona (i no només els beneficiaris), la reducció de la bretxa va ser del 3,6% i la de la bretxa de pobresa severa, d'un 11,1%.

L'any 2018, l'ajut va reduir la bretxa de pobresa dels beneficiaris en un 9,6%, la bretxa de pobresa severa en un 22,2% i la bretxa de pobresa absoluta en un 11,2%. Si estimem l'efecte sobre el conjunt de pobresa infantil de la ciutat (això és, incloent-hi els no beneficiaris) els impactes van ser més petits: una reducció del 2,6% de la bretxa de pobresa i d'un 8,3% de la bretxa de pobresa severa.

Per als perceptors de l'ajut, la convocatòria de l'any 2017 va reduir la bretxa de pobresa infantil en un 10,5%, la de pobresa severa un 24,6% i la de pobresa absoluta un 12,6%

Aprentatges

Els criteris emprats per a l'estimació de la renda familiar no concorden amb els d'altres ajuts dirigits a poblacions objectiu similars

Si aquests criteris concordassin amb altres convocatòries d'ajuts dirigits a poblacions similars, com els ajuts menjador, s'evitaria la desorientació dels potencials beneficiaris per la diversitat de criteris en l'atorgament d'ajuts i s'aconseguiria reduir la càrrega administrativa.

A igual nombre d'infants, les unitats familiars monoparentals reben un ajut més alt que les biparentals amb independència del seu grau de necessitat

La incorporació d'un fons complementari de 100 € mensuals addicionals per a les unitats monoparentals genera un desequilibri que no es justifica des d'una situació de major vulnerabilitat.

S'ha establert una quantitat màxima de l'ajut amb independència de les necessitats de la unitat familiar perceptora

La convocatòria de 2017 va incorporar una reducció lineal de l'ajut del 25%, establint un topall de 900 € anuals a tots els ajuts, amb independència de la renda o altres característiques de la unitat familiar que rep l'ajut.

Recomanacions

Harmonitzar els criteris d'estimació de la renda amb els dels ajuts menjador

L'estimació de la renda hauria d'integrar totes les fonts de renda de les famílies i establir topalls per excloure dels ajuts les unitats familiars amb rendes baixes temporals i patrimonis relativament alts. Sembla convenient també computar la renda d'ambdós progenitors en els casos de custòdia compartida, ja que resulta en una millor estimació del risc de pobresa dels infants que habiten i depenen de dues llars, si bé es poden introduir factors de correcció per incorporar el cost de mantenir dos habitatges.

Modular la quantia de l'ajut específic per a unitats familiars monoparentals d'acord amb la renda

Sembla adequat modular les quanties a la intensitat de pobresa i, per tant, adequar la quantia de l'ajut complementari a la renda de la unitat familiar monoparental. Alternativament, es pot substituir l'ajut per una fórmula de càlcul de la renda equivalent que privilegiï les unitats familiars monoparentals.

Cercar mecanismes de reducció del cost de l'ajut que no siguin lineals

Existeixen mecanismes alternatius més adequats per ajustar la quantia de l'ajut als diferents nivells de necessitat de les unitats familiars, que poden resultar en una reducció similar del cost del programa d'ajuts.

Podeu consultar l'informe complet a ivalua.cat